

سؤال ۱۰۱

انتخاب تولد حضرت مسیح(ع) به عنوان مبدأ گاهشماری رومیان (مسیحیان)، مقارن با حکومت کدام پادشاه ساسانی بود؟

✓ پاسخ: گزینه ۱ - قباد

در سال ۵۲۵ میلادی، تولد حضرت مسیح به عنوان مبدأ گاهشماری رومیان/مسیحیان تعیین شد؛ نه اینکه تولد واقعی حضرت مسیح در دوره ساسانی اتفاق افتاده باشد. در سال ۵۲۵ میلادی، قباد اول ساسانی حکومت می کرد.

بررسی گزینه ها

✓ (۱) قباد

قباد اول از پادشاهان ساسانی بود و دوره دوم سلطنتش تا سال ۵۳۱ میلادی ادامه داشت؛ بنابراین سال ۵۲۵ میلادی در زمان حکومت او قرار می گیرد.

✗ (۲) خسرو انوشیروان

انوشیروان از ۵۳۱ میلادی به بعد به سلطنت رسید؛ بنابراین سال ۵۲۵ میلادی مربوط به دوران او نیست.

✗ (۳) خسرو پرویز

خسرو پرویز بسیار بعدتر، در سال های ۵۹۱ تا ۶۲۸ میلادی حکومت کرد.

✗ (۴) یزدگرد سوم

یزدگرد سوم آخرین پادشاه ساسانی بود و در سال های ۶۳۲ تا ۶۵۱ میلادی حکومت کرد.

سؤال ۱۰۲

کدام مورد درباره خاستگاه و ماهیت حکومت‌های ماد و سومر درست است؟

✓ پاسخ: گزینه ۲

حکومت ماد برخاسته از نظام طایفه‌ای و قبیله‌ای و حکومت سومر یک حکومت دولت‌شهری بود. مادها از مجموعه قبایل و طوایف ایرانی شکل گرفتند و حکومت آنان بر بستر اتحاد قبایل مادی شکل گرفت. اما سومریان در جنوب بین‌النهرین زندگی می‌کردند و ساخت سیاسی آنان بر اساس دولت‌شهرها بود؛ شهرهایی مانند اور، اوروک و لاگاش.

بررسی گزینه‌ها

۱) ✗

حکومت ماد را نمی‌توان صرفاً حکومت کشاورزی و سومر را صرفاً حکومت بازرگانی دانست. سؤال درباره خاستگاه و ماهیت سیاسی حکومت‌هاست.

۲) ✓

دقیقاً مطابق ویژگی سیاسی این دو تمدن است:

ماد ← نظام طایفه‌ای و قبیله‌ای سومر ← دولت‌شهر

۳) ✗

نسبت دادن خاستگاه حکومت ماد به «جامعه روستایی» اشتباهه!

۴) ✗

ویژگیهای سیاسی و اقتصادی را به شکل نادرست باهم ترکیب کرده

سؤال ۱۰۳

کدام مورد توصیف دقیقی از تاریخ برده‌داری در جهان باستان ارائه کرده است؟

✓ پاسخ: گزینه ۴

برده‌داری در امپراتوری روم پدیده‌ای بسیار رایج بود و در قلمرو امپراتوری امری قانونی به شمار می‌آمد.

بررسی گزینه‌ها

۱) ✗

برده‌داری در تمدن‌های باستانی وجود داشت و در ساختارهای اجتماعی و اقتصادی آنها به رسمیت شناخته شده بود.

۲) ✗

درست است که بردگان در آتن بخش بزرگی از جمعیت را تشکیل می‌دادند و از حقوق سیاسی برخوردار نبودند؛ اما عبارت «از فعالیت اقتصادی محروم بودند» غلط است. اتفاقاً بردگان در فعالیت‌های اقتصادی و تولیدی نقش داشتند. پس کل گزاره غلطه.

۳) ✗

حمورابی در قانون‌نامه خود درباره بردگان و روابط مربوط به آنان مقرراتی داشت، اما اینکه «نخستین سند قانون‌گذاری جهان» را به‌عنوان نخستین سند بدانیم غلطه.

۴) ✓

در روم باستان برده‌داری بسیار گسترده بود و برده از نظر حقوقی در جایگاه خاصی قرار داشت و نظام برده‌داری بخشی شناخته‌شده از ساخت اقتصادی و اجتماعی امپراتوری بود.

سؤال ۱۰۴

کدام رویداد از وقایع قرن پنجم میلادی (۴۰۰ تا ۵۰۰ میلادی) است؟

✓ پاسخ: گزینه ۴

منظومه یادگار زریران به خط و زبان پهلوی ساسانی به نگارش درآمد.

بررسی گزینه‌ها

(۱) ✗ کنستانتین

امپراتور کنستانتین و تحولات مربوط به او مربوط به قرن چهارم میلادی است، نه قرن پنجم.

(۲) ✗ خسرو انوشیروان و مزدک

خسرو انوشیروان در قرن ششم میلادی حکومت کرد و سرکوب مزدکیان نیز مربوط به همان دوره است.

(۳) ✗ اوستا در زمان شاپور دوم

شاپور دوم مربوط به قرن چهارم میلادی است، نه قرن پنجم.

(۴) ✓

یادگار زریران از آثار ادبی - دینی ایران باستان است که به زبان پهلوی ساسانی باقی مانده است.

نتایج و دستاوردهای باستان‌شناسان در کدام مورد به مورخان کمک می‌کند؟

✓ پاسخ: گزینه ۳

شناخت و مطالعه آثار و مکان‌های باستانی و بازآفرینی جنبه‌های مختلف زندگی جوامع پیشین.

این دقیقاً یکی از مهم‌ترین کارکردهای باستان‌شناسی برای تاریخ است.

بررسی گزینه‌ها

۱) ✗

شناخت فرهنگ و آداب و رسوم و ارزیابی اخبار تاریخی بیشتر به استفاده از منابع تاریخی و متون مربوط است.

۲) ✗

بررسی عمیق‌تر مکانی باستانی و شناخت ابعاد اجتماعی و فرهنگی مهم است، اما عبارت گزینه جامع‌ترین تعریف ارتباط باستان‌شناسی و تاریخ نیست.

۳) ✓

باستان‌شناس با مطالعه: بناها، ابزارها، ظروف، سکه‌ها، گورها، کتیبه‌ها و شهرهای باستانی، به مورخ کمک می‌کند زندگی جوامع گذشته را بازسازی کند.

۴) ✗

اعتبار گزارش‌ها و راویان بیشتر در حوزه نقد منابع تاریخی قرار می‌گیرد، نه کار اصلی باستان‌شناسی.

در تحلیل خاستگاه مخالفان خلافت ابوبکر، کدام مورد درباره گروه نخست آنان درست است؟

✓ پاسخ: گزینه ۲

با استناد به خطبه پیامبر(ص) در غدیر خم، به خلافت ابوبکر معترض بودند.

بررسی گزینه‌ها

۱) ✗

گروه مورد اشاره را نمی‌توان صرفاً «اهالی یثرب و بقایای جریان نفاق» دانست.

۲) ✓

این گزینه به گروهی اشاره می‌کند که مسئله خلافت را از منظر حق جانشینی حضرت علی(ع) بررسی می‌کردند و به واقعه غدیر استناد داشتند.

۳) ✗

این ویژگی بیشتر به برخی قبایل عربی مربوط می‌شود که در اواخر حیات پیامبر یا در سال‌های پس از آن اسلام آورده بودند و بعداً مسئله ارتداد و عدم اطاعت از حکومت مدینه مطرح شد.

۴) ✗

این گزینه نیز ویژگی گروه‌های دیگری از مخالفان را بیان می‌کند و با «گروه نخست» سؤال تطابق ندارد.

نکته مهم سوال اینجاست که در این سؤال باید به عبارت «گروه نخست» توجه کرد؛ طراح صرفاً درباره همه مخالفان ابوبکر سؤال نکرده است.

کدام مورد درباره توصیف رویدادها در دوره نیرومندی و شکوفایی خلافت عباسیان درست است؟

✓ پاسخ: گزینه ۴

رئیس مدرسه جندی شاپور به شهر بغداد رفت و کهن‌ترین رساله درباره آبله تألیف شد.
(کتاب تاریخ یازدهم توضیح می‌دهد که) جرجیس بن جبرائیل، رئیس مدرسه جندی شاپور، به بغداد رفت و پس از او گروهی دیگر از پزشکان آن مرکز علمی نیز به بغداد رفتند.
همچنین محمد زکریای رازی بعدها رساله آبله و سرخک را نوشت که در کتاب به‌عنوان کهن‌ترین توصیف درباره بیماری آبله معرفی شده.

بررسی گزینه‌ها

۱) ✗

گزاره درباره روند اسلام‌پذیری و قیام‌های علویان، با محدوده دقیق «دوره نیرومندی و شکوفایی خلافت عباسی» تطابق کامل ندارد.

۲) ✗

علویان طبرستان واقعاً حکومت شیعی تشکیل دادند؛ اما این رویداد مربوط به دوره‌ای است که خلافت عباسی وارد مرحله ضعف شده بود و بنابراین با قید زمانی سؤال سازگار نیست. کتاب نیز حکومت علویان طبرستان را ۲۵۰ تا ۳۱۶ هجری قمری ذکر می‌کند.

۳) ✗

شعوبیه پدیده مهمی بود، اما این عبارت از نظر زمانی و توصیفی با دوره مورد سؤال تطابق ندارد.

۴) ✓

این سؤال درباره رشد شهرها در ایران دوره سلجوقی (A) و اروپا پس از سده ۱۱ میلادی (B) است.

✓ پاسخ: گزینه ۱ - «الف» و «ج»

✓ عبارت «الف»

در دوره سلجوقی به دلیل رونق بازرگانی و رشد شهرنشینی، شهر بیرونی یا ربض توسعه یافت و عناصر شهر اسلامی مانند مسجد و بازار به آن منتقل شدند. کتاب نیز صراحتاً بر رشد شهر بیرونی در دوره سلجوقی تأکید می‌کند.

✗ عبارت «ب»

شکل‌گیری طبقه بازرگان شهری و قدرتمند شدن صرافان... قسمت اول درباره رشد بازرگانان شهری درست است، اما عبارت به شکلی که در گزینه آمده، با ویژگی مورد نظر کتاب و دوره تطابق کامل ندارد.

✓ عبارت «ج»

در اروپا پس از سده ۱۱، شکل‌گیری گروه بورژوا با نگرش و علایق متفاوت با فئودال‌ها... صحیح است. رشد شهرها، تجارت و طبقه شهری در اروپای قرون وسطی به پیدایش و تقویت بورژوازی شهری کمک کرد.

✗ عبارت «د»

افزایش قدرت پادشاهان اروپایی و تضعیف اشراف فئودال فرآیندی پیچیده و طولانی بود و نمی‌توان آن را مستقیماً و به این شکل نتیجه رشد شهرها در این مقطع دانست.

پس = «الف + ج» → گزینه ۱

سؤال ۱۰۹

کدام مورد درباره تغییرات در آسیای صغیر در محدوده اواخر قرن پنجم تا اواخر قرن نهم هجری درست است؟

✓ پاسخ: گزینه ۴

به دلیل ضعف امپراتوری روم، اسلام به تدریج در آنجا نفوذ کرد و زمینه برای گسترش تشیع فراهم شد.

بررسی گزینه‌ها

۱) ✗

مهاجرت مغولان مربوط به قرن هفتم هجری و بعد از محدوده زمانی سؤال است.

۲) ✗

حمله مغول و سقوط عباسیان مربوط به قرن هفتم هجری است و بنابراین خارج از محدوده زمانی سؤال قرار دارد.

۳) ✗

مهاجرت گسترده طوایف ترک به آسیای صغیر و شکل‌گیری حکومت سلجوقیان روم بیشتر به دوره‌های بعدی مربوط است؛ ضمن اینکه «طریقت صفوی» نیز اساساً مربوط به دوره‌ای بسیار متأخرتر است.

۴) ✓

ضعف تدریجی بیزانس و ورود و گسترش اسلام در آسیای صغیر، زمینه تحولات بعدی سیاسی و مذهبی منطقه را فراهم کرد.

سؤال ۱۱۰

کدام موارد درباره روابط ایران و فرانسه درست است؟

✓ پاسخ: گزینه ۴ - «الف» و «ب»

✓ الف

در دوره شاه عباس اول، به اروپاییان از جمله انگلیسی ها، هلندی ها و فرانسوی ها اجازه فعالیت های تجاری در خلیج فارس داده شد.

ب

در دوره قاجار، به ویژه در دوره محمدشاه قاجار، انگلستان و فرانسه برای نفوذ سیاسی و اقتصادی در ایران با یکدیگر رقابت داشتند.

✗ ج

در دوره کریم خان زند، هیئت های فرانسوی و انگلیسی برای گرفتن امتیاز و ایجاد مراکز تجاری به ایران آمدند، اما به توافق نرسیدن موضوع دقیق تری است؛ بنابراین صورت بندی گزینه به شکل ارائه شده، مطابق پاسخ مورد نظر سؤال نیست.

✗ د

این گزینه از نظر زمانی آشکارا مشکل دارد؛ لویی چهاردهم در سال ۱۷۱۵ میلادی درگذشت، در حالی که فتحعلی شاه از ۱۷۹۷ میلادی به سلطنت رسید. بنابراین لویی چهاردهم نمی توانسته هیئتی را به دربار فتحعلی شاه بفرستد.

در نتیجه = «الف + ب → گزینه ۴

کدام موارد درباره ساختار شهرهای ایران از دوره اسلامی تا دوره قاجار درست است؟

✓ پاسخ: گزینه ۲ - «ج» و «د»

الف ×

درست نیست که بگوییم تا سده پنجم، مساجد مهم‌ترین مراکز آموزشی بودند و در روستاها نیز در کنار بازار ساختار مشابهی ایجاد می‌شد. صورت‌بندی گزینه دقیق نیست.

ب ×

در دوره سلجوقی قطعاً رشد بازار، تجارت و شهرنشینی بسیار مهم بود، اما عبارت گزینه به صورت کامل و دقیق با محتوای کتاب تطابق ندارد.

✓ ج

بازارها هسته اصلی نظام اقتصادی و اجتماعی شهرها بودند و شالوده زندگی اجتماعی و اقتصادی را در مراکز شهری تشکیل می‌دادند.

پس ج کاملاً درست است.

✓ د

در دوره صفوی، اصناف مختلف شکل سازمان‌یافته‌ای داشتند و هر حرفه در راسته مخصوص خود در بازار فعالیت می‌کرد.

در نتیجه = «ج + د → گزینه ۲

کدام مورد درباره تغییر وضعیت وزارتخانه‌ها و تشکیلات اداری ایران در دوره حکومت رضاشاه اشاره دارد؟

✓ پاسخ: گزینه ۴

با تأثیرپذیری از تمدن غربی، چند وزارتخانه به چهار وزارتخانه موجود افزوده شد.

بررسی گزینه‌ها

۱) ✗

گزاره افزایش وزارتخانه‌ها را به شکل نادرست و بدون توجه به روند اداری دوره پهلوی بیان می‌کند.

۲) ✗

کاهش تعداد وزارتخانه‌ها و بازسازی برخی آنها با روند کلی اصلاحات اداری رضاشاه سازگار نیست.

۳) ✗

وجود نداشتن تشکیلات منسجم اداری و قانونی، با اصلاحات اداری دوره رضاشاه سازگار نیست.

۴) ✓

در دوره رضاشاه تشکیلات اداری و وزارتخانه‌ها توسعه پیدا کردند و دولت به سمت ایجاد بوروکراسی و دستگاه اداری جدید و متمرکز حرکت کرد. اصلاحات اداری، مالی، قضایی و نظامی از ویژگی‌های مهم این دوره بود.

سؤال ۱۱۳

کدام مورد درباره ریاست موقت آیت‌الله مهدوی کنی بر هیئت دولت درست است؟

✓ پاسخ: گزینه ۲

امام خمینی (ره) برای جلوگیری از ایجاد وقفه در اداره امور کشور و جنگ، وی را به این سمت منصوب کرد.

پس از شهادت محمدعلی رجایی رئیس‌جمهور و محمدجواد باهنر نخست‌وزیر در انفجار دفتر نخست‌وزیری در ۸ شهریور ۱۳۶۰، برای جلوگیری از ایجاد وقفه در اداره کشور و جنگ، آیت‌الله مهدوی کنی به ریاست موقت هیئت دولت انتخاب شد.

بررسی گزینه‌ها

۱) ✗

این مربوط به فاصله استعفای دولت موقت بازرگان تا تشکیل دولت بنی‌صدر است؛ در آن مقطع شورای انقلاب اداره کشور را بر عهده داشت، نه مهدوی کنی.

۲) ✓

دقیقاً همان واقعه مربوط به پس از شهادت رجایی و باهنر است.

۳) ✗

مهدوی کنی در فاصله عزل بنی‌صدر تا روی کار آمدن رجایی به این شکل و با این عنوان مسئول اداره کشور نبود.

۴) ✗